

ХРИСТИНА ВОЛОЩАК

МНЕМОТЕХНІКА

як легкий спосіб вивчення
української мови

КЗ ЛОР «Львівська обласна
Мала академія наук учнівської молоді»

***МНЕМОТЕХНІКА
ЯК ЛЕГКИЙ СПОСІБ ВИВЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ***

Керівник гуртка української мови:
Волощак Христина Стефанівна

Львів 2025

Укладачка **Волощак Х. С.**

Рецензентка **Хомик Т. С.**, методистка КЗ ЛОР «Львівська обласна Мала академія наук учнівської молоді»

Анотація:

Методичка розроблена відповідно до програми «Навчальні програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям. Мовознавство. Історія / І. М. Іваненко, Д. В. Кудінов, В. О. Оліцький та ін. ; [відп. за вип. Т. В. Пещеріна]. – Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2021. – 140 с. ISBN 978-617-7945-35-1

У методичній розробці з'ясовується значення поняття «мнемотехніка», наведені мнемонічні фрази, що стосуються окремих тем із розділів «Фонетика», «Орфографія» та «Морфологія», а також запропоновано завдання тестового формату до кожної теми з метою розвивати навички самостійної роботи в учнів, виховувати інтерес до вивчення української мови.

Розглянуто та схвалено
на засіданні методичної ради
Протокол № ____ від „____“ ____ 20__ р.

Голова Бородчук І. А.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Основна частина	
I Фонетика.....	6
II Орфографія.....	11
III Морфологія.....	37
Відповіді до тестів.....	44
Список використаних джерел.....	45

ВСТУП

У сучасному освітньому процесі, коли активно набувають чинності нові методи та підходи у вивченні української мови, важко уявити педагогіку без поняття «**мнемоніка**». Особливої популярності мнемоніка набула із впровадженням НУШ в освітню систему, проте й для старшокласників мнемотехніка стає неабияким рятівником у глибшому розумінні окремих тем із мовознавчих розділів «Фонетика», «Орфографія», «Морфологія» тощо.

Тема: Мнемонічні засоби як легкий спосіб вивчення української мови.

Мета: з'ясувати значення поняття «мнемотехніка», ознайомити учнів із мнемонічними фразами, що стосуються фонетики, орфографії та морфології, розвивати навички самостійної роботи; виховувати інтерес до вивчення української мови, любов до рідного слова.

Неабиякою трудністю для здобувачів освіти (школярів) є запам'ятовування великої кількості правил, зокрема винятків до них. Зазубрюючи правила та винятки, учні часто в майбутньому починають змішувати їх, а іноді й забувають зовсім. Прийом мнемотехніки як мистецтва запам'ятовування розширює уяву та зміцнює пам'ять.

Мнемоніка (грец. та μνημονιχα – мистецтво запам'ятовування; мнемотехніка) – сукупність спеціальних методів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Також термін «мнемоніка» (аналог піктограми) вживається на позначення візуалізації (у вигляді зображення, набору символів або предметів) якогось об'єкта, суб'єкта або явища, досить повно описує його і полегшує його запам'ятовування або ідентифікацію. Мнемотехніка (визначення в нових сучасних системах запам'ятовування) – система «внутрішнього листа», заснована для безпосереднього запису в мозок зв'язків між зоровими образами, що позначають значущі елементи інформації, яку запам'ятовуємо. Мнемотехніка застосовується для запам'ятовування інформації, яку складно запам'ятати.

Сучасна наука налічує кілька основних методів мнемотехніки для вивчення української мови, серед них:

- запам'ятовування інформації за допомогою формування смислових фраз із початкових букв;
- римування;
- запам'ятовування інформації за допомогою знаходження (фрази) тощо.¹

Актуальність цієї теми полягає у легкому вивченні окремих правих із таких розділів української мови як «Фонетика», «Орфографія», «Морфологія».

¹ Вікіпедія. Вільна енциклопедія.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0>

Методична розробка спрямована на учнів 8-11 класів, вчителів-мовників, методистів-філологів.

ФОНЕТИКА

Фонетика (від грецького *phonetikos* – звуковий) – це розділ мовознавства, що вивчає звуковий склад мови та різноманітні звукові зміни, які відбуваються в мовленнєвому потоці. Характеристика звуків мови та їх класифікація починається з виділення двох основних класів, або типів, звуків – голосних і приголосних.

ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

Голосні звуки утворюються за допомогою голосу, їх можна співати, на відміну від приголосних. Щоб легко запам'ятати класифікацію приголосних звуків – пропонуємо такі фрази:

- ☺ Шиплячі: ш, ч, щ, ж, дж – **ШЧ (Щ)е їЖДЖу**
- ☺ М'які: д, т, з, с, ц, л, н, дз, р, й – **ДіТи оЦіНуЛи ЗаСиДЗюРу**
- ☺ Дзвінкі: б, д, г, ж, ґ, дз, дж, з – **БуДе ГоЖе ГеДЗю у ДЖаЗі**
- ☺ Глухі: с, ц, к, ф, п, т, х, ч, ш – **уСе Це КаФе «ПТаХ і ЧаШа»**
- ☺ Губні: б, п, в, м, ф – **МаВПа БуФ**
- ☺ Свистячі: с, ц, з, дз – **СЦе їЗДЗу**
- ☺ Сонорні: м, н, р, л, в – **МиНеРаЛоВий**

ОСОБЛИВОСТІ ВИМОВИ ОКРЕМИХ ГРУП ПРИГОЛОСНИХ

Однією із найважчих тем НМТ є фонетика, зокрема особливості вимови окремих груп приголосних звуків. Найчастіше тестові завдання пропонують розпізнати однакові звуки у всіх словах рядка, проте є важчі завдання, які просять знайти уподібнення приголосних у всіх словах рядка. Запам'ятавши окремі слова, ви зможете побачити аналогічне поєднання приголосних в інших словах, а відтак, успішно виконати завдання.

-жся	[з'с'а]	наважся
-жці	[з'ц'і]	книжці
-зж-	[ж:]	безжурно
-зч-	[жч]	зчистити
-зш-	[жш]	з шовку
-зши-	[жш:]	зшиток
-сч-	[шч]	Парасчин
-сши-	[ш:и]	принісши
-тс-	[ц]	багатство
-тц-	[ц:]	болітце

-тці-	[ц':і]	тітці
-тч-	[ч:]	тітчин
-тш-	[чш]	коротший
-ться	[ц':а]	піниться
-чб-	[джб]	лічба
-чся-	[ц'с:а]	мучся
-чці-	[ц'с:а]	мучся
-шся-	[с':а]	хвалишся
-шці-	[с' ц'і]	подушці

Запам'ятати усі труднощі фонетики можна за допомогою мнемонічного вірша, у словах якого зібрані всі випадки вимови окремих груп приголосних:



*Живеться Вітчизні – товаришці-дочці,
Як квіти на книжці багатше, а ти,
Зжовтілий і зчахнутий, ніби воскресши,
Лічбою розшитий наважся піти,
І ласками ласчений вибачся ти –
У братстві залишишся
шістнадцятим йти!*

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗВУКІВ І БУКВ

Тести для перевірки знань



УПОДІБНЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

Практична частина

1. Підкреслені літери позначають однаковий звук у кожному слові рядка
 А турбота, туристтський, вітровий
 Б діжка, книжковий, зжовклий
 В розрісся, сяйво, журишся
 Г любовв, фільварок, мультфільм
 Д дігтяр, молоттба, Люддвіг

2. Підкреслені літери позначають однаковий звук у кожному слові рядка
 А аякже, ганок, екзамен
 Б зірка, Страссбург, подружці
 В джміль, віджити, лічба
 Г зшиток, ліжко, відлежся
 Д рекруттство, болітце, пальто

3. Підкреслені літери позначають однаковий звук у кожному слові рядка
 А Вишгород таджик, джура
 Б квіточці, туляться, тітці
 В наважся, книжці, здоровий
 Г нігті, навмання, прованський
 Д ляний, льодовий, теплий

4. Підкреслені літери позначають однаковий звук у кожному слові рядка
 А німий, , князь, панський, неньчин
 Б помітніший, тіньовий, хлюпається, тьохкає
 В екзистенція, гвалт, Великдень, екватор
 Г кладка, Дніпро, тбілісі, звідти
 Д вагаєшся, стоголосся, мучся, сіяний

5. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
 А Ашгабад, розчулити, книжка, бейсбол

- Б** двісті, Рябко, травичці, дзвін
В сміхотливий, просьба, ідеться, внучці
Г багатший, сумочці, вітраж, річці
Д казка, синичці, свято, футбол
6. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А ходьба, переможці, цвіркун, ніжинський
Б зжиток, шістсот, клімат, солістці
В агентство, освітній, тітчин, доріжці
Г невістчин, натхненний, крадіжці, сліпий
Д пісня, зшиток, нитці, бабця
7. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А український, рюкзак, грядка, отже
Б мигтить, анекдот, виніши, тримаються
В ягідка, вогкенько, п'ятдесят, переможці
Г крутяться, кузня, айсберг, золотце
Д агентство, суперечці, квітень, пасешся
8. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А навесні, боротьба, кігтики, цвяшок
Б легковий, зубки, нічці, шістнадцять
В озвешся, розвиднюється, щедрість, менше
Г тягти, водяться, цвяшок, Вітчизна
Д подушка, отже, як би, лічба
9. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А безчестя, менше, стружці, цвірінькати
Б львівський, зсохнути, нігті, бородьба
В безшовний, жовклий, глевкий, пляшечці
Г двадцять, карточці, скотч, розжувати
Д коротший, рибка, милуєшся, кігтики
10. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А тумбочці, стежка, уманський, крутишся
Б зцілити, нічліжці, подружка, вокзальний
В ложка, сміялися, вокзальний, отчий
Г сестричці, тягти, книжці, безживний
Д хоч би, студентський, запорожці, сміялися
11. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка
А розчистити, сторож, річечці, контрастний
Б радість, успіх, туристський, кількість
В тримається, тітонька, збір, безживний

Г коротший, ліжко, Світязь, розчісуєшся
Д сержка, уманський, слівце, подвійний

12. Уподібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка

- А** жінці, навесні, квітання, в'юнець
Б стіл, ягідки, зжувати, озвешся
В умивається, дочці, вести, любуєшся
Г ковзкий, вогкість, щедрість, рюкзак
Д сніг, вірність, тягнеться, цвіркун

13. У подібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка

- А** юність, повсякденний, усмішці, кузня
Б молотьба, солодкий, вогкий, намагаєшся
В Парасчин, схотіти, тримається, вітчим
Г мотузка, гість, безшовний, учиться
Д багатший, неприязнь, джерельце, лінощі

14. У подібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка

- А** ячмінь, якість, коротший, анекдот
Б кігті, покрівля, форпостний, зжовувати
В баластний, пишеться, скінчити, зчорніти
Г зорепад, свідчити, журяться, трійко
Д молишся, лісництво, піднігтьовий, гігантський

15. У подібнення приголосних звуків відбувається у всіх словах рядка

- А невістці, веснянка, підніжжя, дзвінкий
Б стежці, ягідка, осьдечки, радяться
В світовий, пісня, веснянка, всюди
Г закріплення, ложці, вдивляєшся, кланяється
Д Острог, відрікся, сирітство, короткий.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ОРФОГРАФІЯ

Орфографія, або ортографія (*грец. ὀρθογραφία, від ὀρθός – «правильний» і γράφω – «писати»*), – система загальноприйнятих правил написання слів певної мови. Синонімом до орфографії є поняття правопису. Найбільше мнемонічних фраз можна застосувати, вивчаючи орфографію. Мнемотехнічні засоби використовуємо при написанні в словах апострофа та вживанні м'якого знака, при милозвучності (основних випадках вживання у/в), у написанні іншомовних слів, при подвоєнні, спрощенні, у правописі префіксів та зміні приголосних при творенні слів. Особливо помічними будуть мнемонічні фрази для запам'ятовування винятків.

СПРОЩЕННЯ В ГРУПАХ ПРИГОЛОСНИХ

Важкою для запам'ятовування є тема спрощення у групах приголосних. Щоб знати, я у яких із груп приголосних відбувається спрощення, потрібно вивчити ці групи приголосних: **з**дн – **з**н; **ж**дн – **ж**н; **с**тн – **с**н; **с**тл – **с**л; **с**лн – **с**н; **р**дц – **р**ц; **р**нц – **н**ц; **з**кн – **з**н; **с**кн – **с**н.

Запам'ятайте фразу:



уРаНЦі ЖаДНий СЛоН СКаНує ЗаДНю СТіНу РаДіаЦією, а на СТоЛі – ЗаКоН.

У кожному із цих слів є приголосні, середня із яких, власне, і випадає при спрощенні в україномовних словах. Потрібно наголосити, що спрощення відбувається тільки в словах українського походження, окрім деяких винятків. Для зручності в мнемонічну фразу додано ще деякі слова іншомовного походження, із якими теж виникають труднощі. Отже, спрощення не позначається на письмі, проте відбувається у вимові в словах та похідних від них:



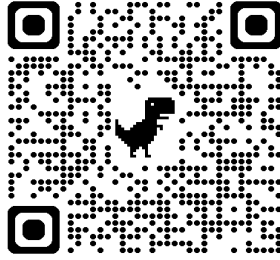
Шістнадцять контрастних компостно-баластних зап'ястних браслетів пестливо приховують мої кістляві руки», – тоскно, але хвастливо рискнула вискнути невістчина скнара-випускниця Хворостняк на пропускному пункті.

І навпаки: завжди маємо спрощення у словах



Персні з блиском доблесно тріснули з писком.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. НЕ ПОТРІБНА жодна буква на місці пропуску в усіх словах рядка
 - А ненавмис..ний, аген..ство, облас..ний
 - Б радіс..ний, студен..ство, пристрас..ний
 - В доброчес..ний, якіс..ний, балас..ний
 - Г безвиїз..ний, захис..ник, тиж..невий

2. Спрощення приголосних на письмі відбувається в усіх словах рядка
 - А ненавис..ний, совіс..ний, радіс..ний, щас..ливий
 - Б фашис..ський, перс..ня, влас..ний, артис..ці
 - В свис..нути, первіс..ний, аванпос..ний, вартіс..ний
 - Г пес..ливий, ціліс..ний, скатер..ка, контрас..ний

3. Спрощення приголосних позначаємо на письмі в усіх словах рядка
 - А прихвос..ні, тиж..невий, балас..ний
 - Б шіс..надцять, улес..ливий, піс..ний
 - В виїз..ний, бряз..нути, перехрес..ний
 - Г ціліс..ний, контрас..ний, ус..ний
 - Д студен..ство, якіс..ний, облас..ний

4. Спрощення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка
 - А ус..ний, благовіс..ний, тиж..невик
 - Б безшелес..ний, безвиїз..ний, зап'яс..ний
 - В гус..нути, кіс..лявий, провіс..ницький
 - Г тріс..нути, контрас..ний, рідкіс..ний

5. Спрощення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка
 - А захис..ник, протес..ний, кількіс..ний
 - Б пристрас..ний, щас..ливий, шіс..надцять, об'їз..ний
 - В захис..ник, студен..ський, корис..но, облас..ний
 - Г водоочис..ний, свис..нути, перс..ні, корис..ливий

6. Спрощення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка

- А зліс..ний, аген..ство, особистіс..ний, перехрес..ний
- Б капос..ний, контрас..ний, доблес..ний, тиж..невик
- В доброчес..ний, якіс..ний, балас..ний
- Г безвиїз..ний, захис..ник, тиж..невий

7. Спрощення приголосних позначаємо на письмі в усіх словах рядка

- А ненавмис..ний, свис..нути, запіз..но
- Б радіс..ний, студен..ство, пристрас..ний
- В блис..нути, перехрес..ний, абонен..ський
- Г гіган..ський, улес..ливий, очис..ний, реміс..ник

8. Спрощення приголосних позначаємо на письмі в усіх словах рядка

- А тиж..невий, хрус..нути, балас..ний, провіс..ник
- Б доблес..ний, якіс..ний, заздріс..но, випус..ний
- В безшелес..но, перс..ні, виїз..ний, облас..ний
- Г буревіс..ник, форпос..ний, радіс..но

9. Позначте рядок, у якому в усіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:

- А балас..ний, піз..ній, гіган..ський, безсовіс..ний
- Б зап'яс..ний, зліс..ний, захис..ник, буревіс..ник
- В заздріс..ний, кіс..лявий, бороз..на, улес..ливий
- Г безвиїз..ний, пристрас..ний, чес..но, піз..но

10. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення в групах приголосних, що позначається на письмі:

- А волос..ний, особистіс..ний, зліс..ний, зап'яс..ний
- Б цінніс..ний, виїз..ний, швидкіс..ний, перехрес..ни
- В тиж..невий, дириген..ський, заздріс..ний, капос..ний
- Г очис..ний, пристрас..ний, улес..ливий, асистентський

11. Спрощення приголосних на письмі відбувається на місці пропуску в усіх словах рядка

- А якіс..ний, хвас..ливий, чес..ний, захис..ник
- Б шіс..десят, ус..ний, ціліс..ний, пристрас..ний
- В наміс..ник, влас..ний, свис..нути, сер..цевий
- Г балас..ний, буревіс..ник, ненавис..ний, проїз..ний
- Д тиж..невий, очис..ний, блис..нути, контрас..ний

12. У якому рядку всі слова написані правильно?

- А баластний, роз'їзний, студентський
- Б бризнути, кістлявий, щастливий

В випускний, користний, вісник
Г якісний, тижневий, хвастнути

13. У якому рядку в усіх словах допущено помилку?

А брязнути, вискнути, контрастний
Б пєсливий, областний, тиждєвєк
В хворостняк, щасливець, чесний
Г блиснути, трїснути, форпостний

14. Спрощення приголосного лише у вимові відбувається у виділеному слові рядка:

А рідкісний...ний випадок
Б зліс...ний розмовник
В сер...цеві ліки
Г гіган...ський виріб

15. Спрощення приголосного на письмі НЕ відбувається у виділеному слові рядка:

А корис...на книжка
Б проїз...ний документ
В пес...ливі слова
Г чес...ний вчинок

This image shows a single page of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical margin lines, text, or other markings on the page.

ОСНОВНІ ВИПАДКИ ЧЕРГУВАННЯ У-В

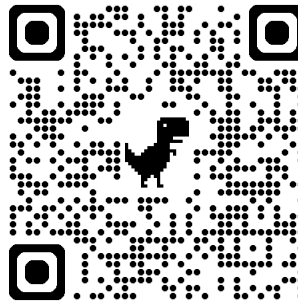
Милозвучність – це здатність мови до мелодійного, гармонійного звучання. Евфонія (милозвучність) – це уникання складного для вимови нагромадження звуків. Говорити милозвучно – невід’ємна частинка української мови, тому й бажання говорити милозвучно позначається не тільки у вимові, а й на письмі. Саме дотримання законів милозвучності зумовило чергування у–в. Тему милозвучності насамперед найчастіше використовуємо, коли пишемо твори, готуємо проекти, робимо постери та пишемо наукову роботу. Запам’ятайте, що букву **у** завжди пишемо перед двома приголосними, якщо друга із них **в**, а також перед **в** та **ф**. Перед іншими приголосними після голосних пишемо **в**, а після приголосних – **у**.



*У Квітославки у дворі
цвітуть гвоздички та фіалки,
І твори хвальб
звучать у Львові на весь світ.*

Ще варто звернути увагу на фразу: «*Пішов в агентство, бо хоче їхати у відпустку*». Спробуйте пояснити принципи милозвучності в цьому реченні.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Правила чергування **у-в** порушено в рядку
А ходімо в кіно
Б знятися в фільмі
В у цьому кінотеатрі
Г у теплих рукавицях

2. Правила чергування **у-в** порушено в рядку
А Назар у школі, у маминому блокноті
Б найкраща в світі, кинути в акваріум.

В у піджаку, збиратися у відпустку.

Г я в кінотеатрі, подивися в очі

3. Прийменник **у** на місці пропуску слід уживати в усіх словах рядка

А пішов...кіно, із покоління...покоління, дивись їй...вічі

Б бути...повноваженим, ...визначеному порядку, ...Одесі

В ...свою чергу, ...Яготині, ...окремих випадках

Г ...зв'язку з, ...Вінниці, прибув ..день

Д надати...разі потреби, спати...ночі, дуже...томився

4. Прийменник **в** на місці пропуску слід уживати в усіх словах рядка

А намалював...альбомі, зірка...небі, прийшла...оперний

Б тримав...шухляді, відчинив...друге, працював...готелі

В бачив...журналі, ...десятому класі, літак...аеропорті

Г тримач...ремонті, батьки...Філадельфії, сир...бабусі

5. Літера **в** ставиться в реченні *«(1)країнська мова (2)важається наймилозвучнішою (3) світі. (4)країнське слово живе, чаруючи світ поетичністю, мінливістю настроїв»* на місці

А 1 **Б** 2 **В** 3 **Г** 4

6. Літера **в** ставиться в реченні *«(1)піснях мого народу, воно (2)водить нас (3) чарівний світ народних вірувань, (4) народну творчість, вчить любити рідний край, велику Батьківщину»* на місці

А 1 **Б** 2 **В** 3 **Г** 4

7. Літера **в** ставиться в реченні *«(В/у) (У/В)країні збереглося немало дерев-старожилів. Одне з них — (у/в) Луцьку. Йому 200 років. Цей ясен — (в/у)люблене дерево Лесі (В/У)країнки. Воно охороняється законом»* на місці

А 1 **Б** 2 **В** 3 **Г** 4 **Д** 5

8. Літера **у** ставиться в реченні *«(У/в) наші магазини (в/у)чора завезли найкращі фрукти (в/у) шоколаді для (в/у)сієї сім'ї»* на місці

А 1 **Б** 2 **В** 3 **Г** 4

9. Правила чергування **у-в** порушено в рядку

А загін вирушив у похід

Б радість у його житті

В готові до збирання урожаю

Г усього за сорок хвилин

10. Правила чергування **у-в** порушено в рядку

А поклав в шафу

Б погода у Львові

- В** квіти у вазі
Г жили в Англії

11. Потрібно поставити **у** на місці всіх пропусків у рядку
А побував...Полтаві, заголовок...журналі, пташенята... гнізді
Б бузок...цвітінні, літак...хмарах, повідомили...новинах
В впадати...вічі, записано...статуті, місця...автобусі
Г квітка...вазоні, світло...кімнаті, розчиняється...молоці
Д костюм...шафі, подивитися...вічко, постукав...двері

12. Літеру **в** треба писати на місці пропуску в рядку
А прем'єра...театрі «Колесо»
Б пишний прийом...Пірані
В замовити...фотоательє «Усмішка»
Г ...«Віснику» з'явилася публікація
Д прекрасні краєвиди...Святогірську

13. Потрібно поставити **у** на місці всіх пропусків у рядку
А було...Києві, лежала...шухляді, плавала...воді
Б знімки...фотографа, ліси...хвої, читати...голос
В перерва...навчанні, їхати...вагоні, десть...річці
Г бути...формі, осінь...Каневі, допоможе...війти
Д гуляв...лісі, улюблений...чень, блиск...очах

14. Літеру **у** треба писати на місці всіх пропусків у рядку
А написати...твітері, підніматися...гори, постукав... вікно
Б зайти...фейсбук, написала...творі, переміг...змаганнях
В обговорити...вайбері, поглянути...гору, проживає... Фастові
Г разом з...чителем, списалися...телеграмі, відпочивала... Сваляві
Д дякував...сім, фестиваль...Полтаві, зареєструвався... інстаграм

15. Потрібно поставити **в** на місці всіх пропусків у рядку
А гуляли...саду, написано...творі, зібрався...відпустку
Б позичити...Ірини, записано...журналі, зустрічі... академії
В успіхи...бізнесі, малювала...альбомі, побував...музеї
Г живуть...Олександрії, вихід...місто, черга...магазині
Д узяла...тумбочці, приїжджав...Житомир, співала...опері

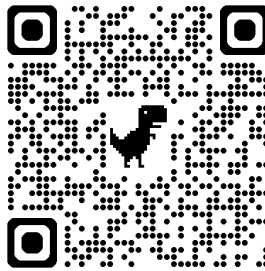
М'ЯКИЙ ЗНАК

Усім відомо, що м'який знак в українських словах пишемо після приголосних *Де Ти З'їСи Ці ЛиНи ДЗюРа* → тьохкає, приходь. Але після *р* пишемо лише тоді, якщо далі маємо буквосполучення *ьо* → трьох, рьохкати, чотирьох – (але чотирма), а також у словах *Зорькін* та *Горький*. У темі «Написання м'якого знака» є свої винятки – слова, які пишемо без м'якого знака і які треба запам'ятати. Щоб легше було – користуймося мнемонічною фразою:



Боязкий, баский, дерзкий кінь *цвірінчав-дзеленчав* на *ковзкій*, *в'язкій* *пласкій* дорозі, далі *втомився* й *присів* на *ослінчик* по вулиці *Безбатченків* *Колодязних*

Тести для перевірки знань



Практична частина

- Знак м'якшення треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка
 - А** мистец..кий, учител..ство, камін..чик
 - Б** малесен..кий, одягаєт..ся, мен..ший
 - В** жмен..ці, винос..те, виріз..блений
 - Г** він..чати, запоріз..кий, жен..шень
- М'який знак пишеться в усіх словах рядка
 - А** вишен.., відщеплен..ня, сл..ози, малесен..кий
 - Б** ліплят.., віз..міть, війс..ко, він..ця
 - В** українс..кий, чес..кий, ходит.., звідусіл..
 - Г** комп..ютер, сердец.., смієт..ся, молот..ба
 - Д** жнец.., ерес.., запис.., жираф..ячий
- М'який знак треба писати на місці обох пропусків у рядку
 - А** гуцульс..кий інтер..єр
 - Б** угор..ське консул..ство
 - В** п'ят..десяти чотир..ох
 - Г** віз..ми за взірец..

Д танцюєш.. вал..с

4. М'який знак пишеться в усіх словах рядка

А брин..чати, довол..те, боягуз..кий, оган..бити

Б кіл..цевий, красун..чик, монгол..ський, візуал..ний

В різ..бяр, обвін..чати, виріз..бити, зат..марити

Г павіл..йон, по-братерс..ки, на стежин..ці, Ізмаїл..ський

Д устан..те, сковз..ко, на вишен..ці, неволен..ка

5. У якому варіанті в усіх словах є м'який знак?

А брин..чати, павутин..ці, шіст..сот

Б Херсон..щина, вишен..ці, нен..чин

В калинон..ці, українс..кий, різ..бяр

Г самот..ній, колодяз..ний, Наталон..ці

Д п'ят..десят, різ..кістю, дівчинон..ці

6. Знайдіть рядок, у якому в усіх словах немає м'якого знака:

А жен..шень, велетен..ський, цвірін..чати

Б незабут..ній, колодяз..ний, слиз..кий

В безбат..ченко, ковз..кий, ослін..чик

Г кін..ський, камін..ці, нян..чити

Д кін..чик, тернопіл..ський, нен..чин

7. М'який знак на місці крапок НЕ треба писати в усіх словах рядка

А багрянец.., чіткіс..ть, п'ят..десят

Б вагаєш..ся, скрин..ці, ослін..чик

В хустин..ці, тіт..чин, хар..ків'янин

Г русал..чин, питаєш.., нен..чин

Д радіст..ю, лан..цюг, різ..бяр

8. Без м'якого знака на місці пропуску треба писати всі слова рядка

А мен..ший, Марин..чин, брин..чати, ц..вях

Б кін..чик, воротар.., дзелен..чати, інтер..єр

В сер..йозний, чотир..ма, нен..чин, доповід..дю

Г корін..ці, куз..ня, с..вітловий, дівчинон..ці

Д шіст..десят, Поділ..ля, сен..йор, облич..

9. Прочитайте речення.

Коли переконуєт(1)ся, що все йде за його сценарієм, малює(2)кий жайвір починає повіл(3)но, ніби на невидимій ниточ(4)ці, підніматися в т(5)мянущу височину.

М'який знак треба писати на місці всіх цифр, ОКРІМ

А 1 Б 2 В 3 Г 4 Д 5

10. М'який знак на місці крапок НЕ ТРЕБА писати в усіх словах рядка :

- А мен..ший, Марин..чин, брин..чати, ц..вях
- Б сер..йозний, чотир..ма, нен..чин, доповід..дю
- В корін..ці, куз..ня, с..вітловий, дівчинон..ці
- Г кін..чик, воротар.., дзелен..чати, облич..

11. М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А магістрал.., асфал..т, пап..є-маше
- Б барел..єф, рел..єфнний, п..еса
- В порт..ера, міл..ярдер, бал..зам
- Г б..юлетень, грил..яж, Моле..єр
- Д дос..є, мад..ярський, модел..єр

12. М'який знак НЕ пишеться в усіх словах рядка

- А міл..ярд, ойкан..ня, мен..ший
- Б Уман..щина, Поділ..ля, Бат..ківщина
- В безбат..ченко, змагаєш..ся, віс..сю
- Г ін..ший, жен..шень, спіл..чанський
- Д кин..мо, ріж..мо, насип..мо

13. М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А кол..оровість, промін..чик, різ..бяр
- Б гагауз..кий, гет..манщина, тис..нява
- В дівчинон..ці, ковал..ський, лос..йон
- Г піднос...ся, надзелен..чати, посид..мо
- Д молот..ба, глян..те, п'ятдесят..

14. М'який знак на місці пропуску НЕ пишеться в усіх словах рядка

- А дівчин..ці, порад..те, сіл..лю
- Б кур..йозний, соломин..ці, тон..ший
- В батал..йон, сяд..те, ремін..чик
- Г куз..ня, смієш..ся, голубон..ці
- Д велетен..ський, Галин..ці, сяд..те

15. М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А мен..ше, пол..ський, сяд..мо
- Б поїд..те, Ман..чжурія, нен..ці
- В різ..бяр, грін..ці, херсонс..кий
- Г тонен..кий, шіс..ть, рибон..ці

АПОСТРОФ

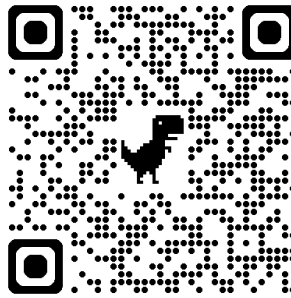
Усі правила на написання апострофа в українських словах можна легко вивчити за допомогою фрази:



*У під'їзді МаВПи БуФ
ряснить мавпячий бур'ян,
А в дит'яслах на п'ять днів
оселився черв'як Лук'ян*

Але варто пам'ятати ще й таку фразу: «У святкову арфу вп'явся арф'яр», і звернути увагу на два приголосних перед я, ю, є, ї: якщо в корені є два приголосних – апострофа немає, але на межі префікса, який закінчується приголосним та кореня, який починається приголосним, – апостроф ставимо; якщо серед двох приголосних перший **р** – апостроф теж є.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Позначте рядок, у якому в усіх словах пишемо апостроф:

- А** зів..ялий, горохв..яник, зарум..янитися, дріб..язковий
- Б** вольтер..янець, мін..юст, відв..язати, круп..яний
- В** в..юнкий, духм..яний, торф..яний, підв..язати
- Г** невід..ємний, розм...якнути, медв..яний, від..їжджати

2. Апостроф пишеться в усіх словах рядка

- А** б..юргер, в..їдливість, в..язанка, зор..яно
- Б** арф..яр, без..ідейний, в..ється, від..ємний
- В** між..ярусний, пів..яма, св..ятити, сім..я
- Г** об..єм, тр..яся, траф..ік, мереф..янський
- Д** трав..янистий, пред..явник, передз..їздівський, Лук..ян

3. Апостроф треба писати на місці обох пропусків у рядку

- А** досвідчений різьб..яр, високий бур..ян
- Б** велике сузір..я, роз..ятрена рана

В очікувана прем..єра, духм..яна страва

Г гарне ім..я, швидкий пор..ятунок

4. Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А пуп..янок, м..юзикл, арф..яр

Б н..юанс, матір..ю, між..ярусний

В кав..ярня, розв..язка, дит..ясла

Г м..якоть, п..єдестал, б..юлетень

5. Апостроф пишеться в усіх словах рядка

А черв..як, марнослів..я, скип..ятити, без..ініціативний

Б львів..янин, підрум..янений, з..являтися, ф..юзеляж

В подвір..я, пан..європейський, р..яжанка, трав..янистий

Г торф..яний, між..ярусний, кон..юнктура, дев..яносто

Д Лук..яненко, Св..ятослав, Мар..яна, Карп..юк

6. Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А черв..ячок, в..юнкий, р..юмсати

Б без..іменний, п..єса, з..єднаний

В пір..їнка, трав..янистий, зів..яти

Г міл..ярд, жнив..яний, пред..явник

7. Апостроф пишеться в усіх словах рядка

А відв..язати, п..юре, Лук..яненко, м..ята

Б верф..ю, транс..європейський, кон..юнктура, дзв..якати

В к..юрі, інтерв..ю, відіб..ється, з..явитися

Г тім..я, від..їжджати, возз..єднання, ін..єкція

Д М..юнхен, під..юджувати, верб..я, подвір..я

8. Позначте рядок, у якому в усіх словах пишемо апостроф:

А зів..ялий, горохв..яник, зарум..янитися, дріб..язковий

Б вольтер..янець, мін..юст, відв..язати, круп..яний

В в..юнкий, духм..яний, торф..яний, підв..язати

Г невід..ємний, розм..якнути, медв..яний, від..їжджати

9. Апостроф пишеться в усіх словах рядка

А верхів..я, довір..я, різдв..яний, пов..язаний

Б круп..є, міжбрів..я, р..яска, з..юрмитися

В мін..юст, верб..я, перемир..я, інтерв..ю

Г сузір..я, під..яремний, зв..язківець, б..юджет

Д зав..язь, роз..єднати, ін..єкція, бр..яжчати

10. Апостроф на місці крапок треба ставити в усіх словах рядка

А під..яремний, краков..як, рутв..яний

- Б П..ятихатки, без..язикий, брукв..яний
- В розіб..єш, з..єднаний, присв..ятити
- Г об..їжджати, Лук..янівка, сер..йозний
- Д сором..язливий, пів..юрба, зап..ястя

11. Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А зім..ятий, реп..ях, жираф..ячий
- Б матір..ю, між..ярусний, бур..ячок
- В з..єднати, кур..йозний, міжгір..я
- Г тім..я, розв..язання, св..ятковий
- Д кав..ярня, черв..як, медв..яний

12. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

- А надвечір..я, в..юниться, сором..язливий
- Б св..яткування, з..єднання, ластів..ятко
- В фортеп..яно, р..ясненький, черв..ячок
- Г під..язиковий, медв..яний, кур..єрський

13. Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А від..ємний, підв..ялити, супер..ядро
- Б ін..єкційний, між..ярусний, б..ювет
- В з..єднати, кур..йозний, суб..єктивізм
- Г інтер..єр, розм..якшувати, ф..юзеляж

14. 1. Яке слово потрібно писати з апострофом?

- А медв..яний
- Б трав..яний
- В цв..ях
- Г присв..ячений
- Д моркв..яний

15. У якому слові після «р» пишеться апостроф?

- А сер..йозний
- Б довір..я
- В бур..яний
- Г пр..ямувати
- Д р..яска

ПОДВОЄННЯ ПРИГОЛОСНИХ

Ця тема хоч і не складна, але щоразу виникають сумніви щодо правильності подвоєння окремих слів. До того ж ця тема поділяється на «Збіг однакових приголосних» та «Подовження приголосних», а часу іноді недостатньо, щоби розібратися в словах за правилами. Тому запам'ятайте слова, в яких завжди є подвоєння:



Овва, який ввічливий бовван, немов ссавець, оцінює лляну сукню Ганнусі!



Зрання спросоння і востаннє втікав Василь навмання спочатку попідвіконню зі статтями, а потім попідтинню без статей.

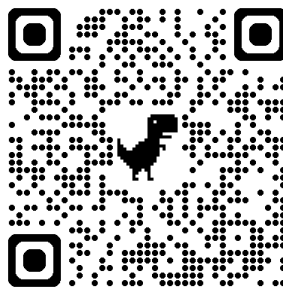
Зверніть увагу, слово **статей** пишемо без подвоєння.

І звичайно винятки, у яких ніколи немає подвоєння, хоча ці слова вимовляємо часто так, якби подвоєння там є:



Довгожданий мій друже! Шалений і навіжений, у якого царствений голос, студені руки. Наша дружба пореформено та казармено, а головне побуквено, обітованою дзвіницею залишається клятвеною, безсметною та екстреною на ціле життя, бо творить міцне, а не віникове підґрунтя.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається подвоєння

- А від..звеніти, зав..ишки, лисич..ин, вікон..иця
- Б дозвіл..я, клятвен..ий, непід..атливий, спец..ех
- В повоєн..ий, ов..а, дореформен..ий, звід..аля
- Г жасмин..ий, індичен..я, гарбузин..я, невгомон..ий

2. Подвоєння літер відбувається в усіх словах рядка

- А Ал..а, імен..ям, підніс..я, сторіч..
- Б ускладнен..я, ір..аціональний, страшен..ий, безділ..я
- В бездон..ий, постат..ю, терт..я, л..яний
- Г завершен..я, узліс..я, безгріш..я, якіст..ю
- Д без..убий, іскристіст..ю, проніс..я, прус..ький

3. Із двома літерами **nn** пишуться пари слів у рядку

- А шален..о, шален..ість
- Б беззвучн..о, беззвучн...ість
- В замріян...о, замріян..ість
- Г закон..о, закон..ість
- Д вихован..о, вихован..ість

4. Позначте рядок, у якому є помилки у вживанні подовжених та подвоєних приголосних

- А осінній, вихований, лються, віддзеркалювати;
- Б сказаний, молоддю, розрісся, старанний;
- В лляний, тінню, розкішню, бовваніти;
- Г статей, шалений, істинний, пів відра.

5. Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка

- А безмеж..я, безчест..я, горін..я, без..оряний
- Б дозвіл..я, востан..є, затиш..я, ялин..ик
- В колос..я, гусен..я, галуз..я, чавун..ий
- Г гілляч..я, кохан..я, змієн..я, розріс..я

6. Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка

- А попад..я, зав..ишки, без..вучний, від..ілити
- Б востан..є, могутніст..ю, передгроз..я, об..ризкатим
- В павутин..я, л..яний, орлин..ий, здоровен..ий
- Г перел..ється, піднесен..я, Поділ..я, натхнен..о

7. Подвоєння приголосних відбувається у формі Ор. в. однини всіх слів рядка

- А Січ, кров, ніч
- Б мить, честь, розповідь
- В приязнь, статъ, зелень
- Г молодъ, міць, медаль
- Д ніч, ступінь, гуаш

8. У формі родового відмінка множини не подвоюються букви в обох іменниках рядка, ОКРІМ

- А узбіччя, заняття
- Б зітхання, протиріччя

- В** піддашся, звернення
Г суддя, щеплення

9. Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка, ОКРІМ

- А** мотуз..я, дзвін..иця, мит..ю, священ..ий
Б сприян..я, без..аперечний, спорт..овари, осін..ій
В від..ати, ходін..я, блажен..ий, істин..ий
Г страшен..ий, сумлін..я, від..ячити, огнен..ий

10. Подвоєні букви треба писати в усіх словах рядка, ОКРІМ

- А** підніж..я, гуман..ий, світан..я, від..звеніти
Б колос..я, закон..ість, піддаш..я, воз..'єднати
В міц..ю, доніс..я, шален..ий, с..авці
Г Поліс..я, об..ігти, терпін..я, зав..ишки

11. Подвоєні літери треба писати в усіх словах рядка

- А** радіст..ю, нездолан..ий, зіл..я
Б зван..я, жовч..ю, розрізан..ий
В завдан..я, велич..ю, старан..о
Г зроблен..ий, забут..я, с..авець
Д піч..ю, стоптан..ий, священ..е

12. Подвоєні букви треба писати на місці обох пропусків у рядку

- А** записати до щоден..ика, лебедин..ий пух
Б від..зеркалене зображення, кілька стат..ей
В пісен..а спадщина, зав..ишки з будинок
Г чавун..і грати, поро..саджувати квіти
Д суцвіт..я черемхи, раннє надвечір..я

13. Подвоєні літери на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А** воєн..ий, пів..ідро, пореформен..ий
Б дозвіл..я, буквен..ий, під..атливий
В від..звеніти, зав..ишки, вікон..иця
Г звід..аля, індичен..я, невгомон..ий
Д від..авна, зацікавлен..ість, зран..я

14. Подвоєння літер відбувається в усіх словах рядка

- А** від..аль, старан..ий, нал..ю
Б узбереж..я, розкіш..ю, ніжність..ю
В числен..ість, розріс..я, показн..ик
Г стат..ею, безсон..ий, вирощен..ий
Д бов..аніти, нескінчен..ий, ..вічливий

15. Подвоєння літер відбувається в усіх словах рядка

Г священ..ик, без..астережний, підметен..ий, страйк..ком

[illegible]

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

Ще однією відомою мнемонічною фразою є «**КаФе «ПТаХ»**» – згадайте, після цих приголосних ми завжди пишемо префікс **с-**. Наприклад: *с*тита**в** *б*и, *с*формований, *с*хил. Пам'ятай також, що префікси **роз-** та **без-** завжди пишемо з літерою **з**.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Літеру **с** на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А** ..кам'яніння, ро..біжність, ..тягування
- Б** ..худнути, ..шерхнути, ..фабрикувати
- В** ..тирати, ро..тирати, ..тримувати
- Г** ..правіку, ..хвальний, роз..тавити

2. Літеру **с** треба писати в усіх словах рядка:

- А** бе..коштовний, ..казати, ..керований
- Б** ..формувати, пере..кочити, ..фотографувати
- В** ..тягнути, ро..тлумачити, не..терпний
- Г** ..фальшувати, бе..смертя, ..хвалити

3. Літера **з** пишеться в усіх словах рядка

- А** ..дрібнілий, ..економити, ..качати, бе..тактність
- Б** ..групований, ..чавити, бе..культурний, ..кисати
- В** ..тяжка, ..шкребти, ..жалитися, бе..слідно
- Г** ..багачувальний, ..чесаний, ..шиток, ..жувати
- Д** ..бадьорювати, ..сунутися, ..шивальник, ..палах

4. Літеру **з** треба писати на місці пропуску у всіх словах рядка

- А** ро..кроїти, бе..крилий, бе..прав'я
- Б** ..ховати, ..керувати, ро..чистити
- В** ..чорнілий, ..цілення, не..проста
- Г** ро..повісти, ..цементувати, ..пекти

5. Літеру **з** треба писати на місці крапок у всіх словах рядка:

- А** бе...барвний, ..молочений, ..жувати
- Б** ..бивати, ро..писати, ..корочення

- В** ..гризти, ..чесати, ..хвильований
Г ..тягнення, ..вернутися, ро..почати

6. Префікс **зі** є в кожному слові рядка

- А** ..в'янути, ..йтися, ..стрибнути
Б ..рвати, ..старитися, ..тримати
В ..тнутися, ..грітися, ..кроїти
Г ..щулитися, ..псувати, ..клеїти

7. Літеру **с** на місці крапок треба писати в кожному слові рядка

- А** ..шиток, ..прямувати, ..терти
Б ..тратити, ..прожогу, ..жати
В ..хованка, ..чеплення, ..тиха
Г ..кувати, не..проста, ..тискач

8. У котрому рядку допущено помилки у правописі префіксів?

- А** стримувати, розкрутити, безіменний
Б безпечний, сформувати, роскопати
В безграмотний, скрикнути, розгорнути
Г безкоштовний, списувати, розгойдати

9. У котрому рядку допущено помилки у правописі префіксів?

- А** безцільний, скалічений, розрівняти
Б схибити, безсторонній, розмноження
В зфабрикований, безпілотний, розкроїти
Г безхарактерний, стесати, розмісти

10. Літеру **с** на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А** пере..кочити, ..формувати, ..питати
Б бе..коштовний, ..казати, ..керований
В ..плетений, ..фотографувати, ..шити
Г не..терпний, ..тягнути, ро..тлумачити
Д ..фальшувати, бе..смертя, ..хвалити

НАПИСАННЯ ІНШОМОВНИХ СЛІВ

Подвоєння в іншомовних словах

Пригадаймо правила на подвоєння в іншомовних словах. Варто зосередитися на тому, що в більшості загальних назв іншомовного походження подвоєння не відбувається. Проте є випадки, де подвоєння зберігається. Запам'ятайте фразу:



Панна, бонна (вихователька), **донна-мадонна** жила на **віллі**. Читала **білль** (закон), **буллу** (пошання) і **мotto** (дотепний вислів). Плела **панно** (картина 3D). Пила **мокко** (кава). Купалася у **ванні** з **міррою** (дерево), **дуррою** (рослина) та **канною** (рослина). Дзвонила «Алло!» **муллі** (служитель культу в мусульман). Вивчала слова з **гаммою** (буква) та **каппою** (буква). Сидячи на дивані, їла **манну**, куплену за **пенні** (гроші), яку продавали в упаковці (**брутто** (вага з упаковкою)) та без неї (**нетто** (вага без упаковки)). Тому важила **тонну**, і ввійшла в **аннали** (записник історичних подій) історії.

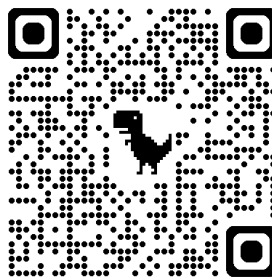
Написання -и- у словах.

Апостроф, м'який знак в іншомовних словах

Продовжуючи тему іншомовних слів пригадаймо «правило 9»: «**Де Ти ЗіСи Цю ЧаШу ЖиРу**» + **И** + приголосна. Тобто після цих приголосних пишемо літеру **и**, якщо наступна теж приголосна. Наприклад: *Алжир, чипси, капучино, дискусія*.

М'який знак в іншомовних словах пишемо після тих самих букв, що й в українських: «**Де Ти ЗіСи Ці ЛиНи**», а от апостроф – після усіх решта приголосних: «у **МаВПи БуФ є ЧаШа ЖиРу і КРуГ (Х)**». Основною об'єднувальною ланкою між цими двома правилами є «**відповідно до вимови**».

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Подвоєні літери треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка
А іл..юмінація, ім..іграція, Брюс..ель

- Б ал..о, гол..андець, Дарданел..и
 В Апол..он, ал..егорія, брут..о
 Г мадон..а, ан..отація, Ген..адій

2. В усіх словах іншомовного походження пишеться **і** в рядку

- А д..апазон, ім..дж, пенальт.., к..ргиз
 Б д..електрик, зеф..р, колов..ум, ж..рандоль
 В акс..ома, дез..нформація, евфем..зм, мерс..
 Г агрес..я, абітур..єнт, рад..ограма, ш..фр
 Д в..негрет, ген..альний, ц..трусіві, сп..рт

3. Буква **і** на місці пропуску ставиться в обох словах

- А тр..котаж, кл..матичний
 Б д..сидент, граф..н
 В бук..ніст, дез..нфекція
 Г ульт..матум, цил..ндр
 Д д..наміт, чил..єць

4. Обидва іншомовні слова пишуться з подвоєними літерами в рядках

- А ван..а, бюл..єтень
 Б гол..андський, барок..о
 В лібрет..о, ім..іграція
 Г шас..і, ір..аціональний
 Д марок..анець, брут..о

5. В усіх словах іншомовного походження пишеться **и** в рядку

- А ант..под, асорт.., г..ря, пред..кат
 Б патр..от, с..луєт, р..тм, ж..лет
 В вест..бюль, д..станція, н..рка, л..ман
 Г г..брид, д..ктант, д..намо, рец..див
 Д акц..з, афор..зм, абраз..в, альп..нарій

6. Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку

- А нет..о, інтел..ект, шас..і
 Б нер..аціональний, ір..аціональний, тер..иторіальний
 В ем..іграція, ім..іграція, ап..еляція
 Г барок..о, ком..ісія, тер..ор
 Д ван..а, кор..ектура, грам..

7. Позначте рядок, у якому всі іншомовні слова написано правильно:

- А гідромасаж, імобілізація, Кассандра, Ватт;
 Б імітація, іподром, зуммер, ірреальний, тонна;
 В інтер'єр, вар'єте, Руж'є, Монтеке;

Г інтермецо, піца, брутто, брависімо, карманьйола

8. Літеру **и** на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

А ц..**и**стерна, д..**и**намо, х..**и**рург

Б Амер..**и**ка, мерс..**и**, соц..**и**ологія

В с..**и**луєт, д..**и**плом, Шексп..**и**р

Г бр..**и**гада, реж..**и**м, арх..**и**в

Д бат..**и**скаф, д..**и**ктатура, д..**и**с..**и**дент

9. Букву **и** треба писати на місці обох пропусків у рядку

А створити за аналог..**и**єю, словниковий д..**и**ктант

Б порадитися з д..**и**ректором, історія ав..**и**ації

В с..**и**гнальні вогні, соц..**и**ологічне опитування

Г виконувати реч..**и**тативом, промовиста ц..**и**тата

Д ..**и**нженерний фах, схвалення колект..**и**ву

10. Помилку в написанні слова допущено в рядку

А кипарис, азимут, косінус

Б інженер, скепсис, символіст

В дивізіон, антагонізм, шкіпер

Г аквамарин, сюїта, шифон

Д партитура, афоризм, акціонер

11. Правильно написано всі слова іншомовного походження в рядку

А Голландія, тона, метал

Б Россіні, ванна, комісія

В колектив, нето, Яффа

Г Руссо, філіпінка, сума

Д Міссурі, інтелект, шассі

12. Помилку в написанні слова іншомовного походження допущено в рядку

А Апенніни, каса, касета

Б Грімм, манна, комісія

В Канни, колектив, бруто

Г Копенгаген, буддист, хобі

Д Міссурі, іммігрант, тонна

13. Орфографічну помилку допущено в рядку

А контрреволюція, Джульєтта, професор, Брюссель

Б мотто, Ватт, траса, меккський

В колектив, ват, тонна, конфеті

Г Віллі, еміграція, брутто, каравела

Д Бетті, масаж, нетто, бестселлер

А д..р..жабль, през..дент, п'єд..стал, Амер..ка

В к..шня, Пак..стан, дез..нфекція, л..ман

Д с..нус, кор..да, рец..див, дез..нформація

А груп..а, нет..о, коміс..ія

В ап..аратура, і..раціональний, крос..ворд

Д кол..егія, ман..а, коміс..ія

[illegible]

ЗМІНИ ПРИГОЛОСНИХ ПРИ ТВОРЕННІ СЛІВ

Останньою темою з орфографічних засобів мнемотехніки є творення прикметників. Пригадайте, як творяться прикметники за допомогою суфіксів **-ськ** та іменники за допомогою суфікса **-ств**, а іменники з суфіксом **-ин** від прикметників із суфіксами **-ськ**, **-цьк**, **-зьк**? А тепер запам'ятайте винятки:



Казахи, тюрки, баски не ходили у Мекку, Бангкок і Нью-Йорк, не мали падишахських та герцогських титулів, не бували на іракських землях, хоч і бачили цюрихські сховища, читали про ацтекські народи та ла-маниську протоку.

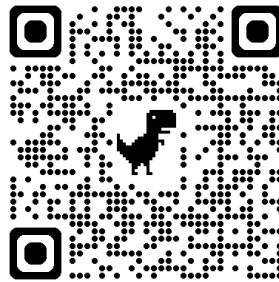
Зміни приголосних при творенні прикметників від цих іменників не відбуваються. Наприклад, *казах - казахський, тюрки - тюркський, баски - баскський, Мекка- меккський.*

Творення прикметників з буквосполученням **-чн- (-шн-)** теж мають свої винятки:



Сердешний (бідолашний) дворушник-мірошник узав рушницю, рушник, торішній соняшник і пішов на всеношу.

Тести для перевірки знань



Практична частина

1. Від поданих іменників утворіть прикметники за допомогою суфікса **-ськ**-. Позначте рядок, у якому в обох словах НЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ чергування в групах приголосних:

- А Париж, калмик;
- Б Гаага, Виборг;
- В Буг, Чорнухи;
- Г Цюріх, казах;
- Д Іртиш, чех

2. Суфікс *-цьк-* будуть мати прикметники, утворені від усіх слів рядка

- А Гайдамака, кріпак, рибак, узбек
- Б фрезерувальник, Чирчик, Перемишль, Фламандія
- В калмик, митець, кондуктор, тракторист
- Г турок, начальник, юнак, фінансист
- Д Кременчук, Ільмень, Індостан, кобзар

3. Суфікс *-зьк-* будуть мати прикметники, утворені від усіх слів рядка

- А Чикаго, Кривий Ріг, Збараж, герой
- Б Ірпінь, курди, Карабах, Онега
- В Бранденбург, печеніг, Кривий Ріг, Кавказ
- Г українофіл, Устилуг, француз, фігурист
- Д тенісист, Ладога, Люксембург, Калуш

4. Позначте рядок, у якому допущено помилки в чергуванні приголосних:

- А кавказький, гадяцький, верещати, козацтво;
- Б латишський, поштовий, мангишлацький, воронезький;
- В бряжчати, мандрівництво, черкаський, птаство;
- Г сільський, розмішувати, самаркандський, висаджений

5. Правильно написано всі слова рядка

- А узбекський, тюркський, сирітський
- Б карпатський, баскський, студентський
- В бузький, французський, агентський
- Г збаражський, латиський, меккський

6. Укажіть рядок, у якому відбувається чергування приголосних звуків при творенні прикметників за допомогою суфікса *-ськ-*

- А Казах, Выборг, Черкаси, парубок
- Б Чумак, Чорнухи, Гамбург, Мекка
- В Ткач, Сиваш, Великі Луки, Гаага
- Г Іртиш, Запоріжжя, печеніг, Цюрих

7. Зміна приголосних відбувається під час словотворення в усіх словах рядка

- А Ткач, товариш, Нью-Йорк, француз
- Б Париж, юнак, Ірак, Острог
- В Рига, тюрк, козак, Одеса
- Г Кременчук, товариш, чех, Лютіж

8. Правильно написано всі слова в рядку

- А Збараж – збаражський, Черкаси – черкаський
- Б Нью-Йорк – нью-йоркський, Ужгород – ужгороцький
- В Сиваш – сиваський, парубок – парубоцький
- Г Кривий Ріг – криворізький, Кагарлик – кагарликський

А Черкаси, Полтава, Несвіж

В Сиваш, Чернівці, Лейпциг

Г Прага, Устиуг, Воронеж

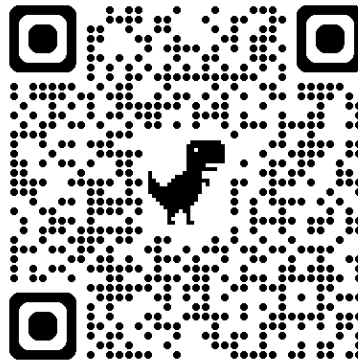
А черкаський, віденський, казаський

В галицький, французький, черкаський

Гніщський, цюрихський, суецький

ЗАГАЛЬНА ОРФОГРАФІЯ

Тести для перевірки знань

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it's resting on a surface.

МОРФОЛОГІЯ

3.1. Іменник.

Попри те, що найбільше мнемотехніку застосовуємо на орфографічних правилах, є окремі випадки ще й із морфології, де також доречними стають мнемонічні фрази. Наприклад, якщо говоримо про іменник, то широковідомою є фраза на вивчення назв відмінків:



Називний (хто? що?) → **На** (Я)
 Родовий (кого? чого?) → **Родини** (не маю)
 Давальний (кому? чому?) → **Для** (але даю)
 Знахідний (кого? що?) → **Зими** (і бачу)
 Орудний (ким? чим?) → **Осінь** (орудуючи)
 Місцевий (на кому? на чому?) → **Мостить** (на місці)
 Кличний – форма звертання → **Килими** (форма звертання).

Іноді бувають труднощі із м'якою групою іменників, адже не завжди слова, які закінчуються на твердий приголосний (окрім шиплячих), відносимо до твердої групи. Частина слів із них належать до м'якої групи іменника. Зверніть увагу на «відпочинковий вірш», у якому слова-іменники, попри тверду основу, належать до м'якої групи:



*Світить **сонце** у **віконце**, на **море**, й на **поле**,
 І в моєму **серці** убиває **горе**.*

Ще однією темою, у якій непевні не тільки учні, але й дорослі, є закінчення Р.в. однини іменників чоловічого роду II відміни. Пригадуєте, як правильно «трамвая чи трамваю, будинка чи будинку»? Отже, запам'ятайте, закінчення **-а, -я** мають іменники:



Істоти, що живуть сьогодні (рік, місяць, день) у населених пунктах (див. ТІЛЬКИ) та на берегах річок (див. ТІЛЬКИ), які все, що бачать, можуть чітко окреслити, поміряти, зважити – добре складуть ЗНО з математики та української мови.

*ТІЛЬКИ (за новою редакцією правопису):

- назви населених пунктів із суфіксами **-ськ-, -цьк-, -ець-** або елементами **-бург-, -град- (-город-), -піль- (-поль-), -мир-, -слав-** → *Бердянська, Трускавця, Борисполя.*

- назви населених пунктів з суфіксами присвійності –ів, –їв, –ин, –ін, –ач, –ич + Бреч, Довжник, Малий Куяльник, Смотрич → *Львів – Львова, Галич – Галича, Смотрича*.
- назви річок з наголосом на кінцевому складі мають –а, –я, а з наголосом на корені –у, –ю → Дніпро – Дніпра, Буг – Бугу – зверніть увагу на наголос.

Решта власних назв можуть мати варіантні закінчення → *Парижа/у, Лондона/у, Чорнобиля/ю, Амстердама/у, Гомеля/ю, Ліверпуля/ю*

Зверніть увагу на просторовість → *Тернопіль – Тернополя, Сибір – Сибіру*.

А відтак, закінчення –у, –ю мають іменники:



*На абстрактні та просторові поняття, а також на приміщення та їх частини, з точки зору літератури в соціальних мережах, часто впливають назви збірних понять, матеріалів, речовин та хімічно-фізичні елементи». Проте і тут є винятки: «Учні гуртка їздили до **Кривого Рогу та Широкого Яру**, ходили до садка, хліва, гаража та млина, щоб потанцювати **гопака**.*

Продовжуючи тему іменника, не можна не зупинитися на ще одному моменті, де доречно застосувати мнемотехніку. Усім відомо, що при написання імен по батькові чоловічі по батькові мають суфікс –ович (-йович), а жіночі по батькові мають суфікс –івна (-ївна). Окреме творення імен по батькові мають такі:

- *Григорій → Григорович / Григорівна
- *Ілля → Ілліч / Іллівна
- *Лука → Лукич (Лукович) / Луківна
- *Лев → Львович (Лєвович) / Львівна
- *Яків → Якович / Яківна
- *Хома → Хомич (Хомович) / Хомівна
- *Ігор → Ігорьович / Ігорівна
- *Сава → Савич (Савович) / Савівна
- *Кузьма → Кузьмич (Кузьмович) / Кузьмівна
- *Микола → Миколович (Миколайович) / Миколівна (Миколаївна)
- *Лазар → Лазарьович / Лазарівна

Для легкого запам'ятовування цих імен пропоную вам таку мнемонічну фразу:



ГІЛЛЯ Хома І Слава між собою КуМи.

Як бачимо, кожна велика літера чи склад у слові позначають першу букву імені по батькові із окремих творень.

3.2. Займенник.

Тема правопису часток з іншими частинами мови також часто викликає труднощі. Частки із запропонованих мнемонічних фраз допоможуть вам легко запам'ятати ці правила. Отже, займенники з частками **аби-, де-, -сь, ні-** пишуться разом:



- *Підемо **абидесь** погуляємо?*
- ***АбиДеСь** – Ні.*

Займенники з частками **казна-, хтозна-, бозна-, будь-, небудь-** пишуться через дефіс



***Казна-, хтозна-, бозна-, будь-, небудь-** про дефіс ти не забудь.*

3.3. Числівник. Стосовно відмінювання числівника, варто пам'ятати, що сотні в Р. в. мають кінцеве буквосполучення **-сот** (НЕ -ста), а в М. в. – **-стах** (НЕ –сот), так як *«на містах, у школах, по дорогах»*. А от щодо позначення часу, на запитання «котра година» використовуємо прийменники **до, за, по, на:**



ПовНа // о пів на // ДоЗа.

Тести для перевірки знань

Іменник. Творення імен по батькові



Займенник



Числівник

*Практична частина*

1. Закінчення **-а (-я)** у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку

- А супутник, пасажир, коледж
- Б Кривий Ріг, язик, Ташкент
- В портфель, гопак, кілометр
- Г Крим, Конотоп, Марсель
- Ґ усміх, агроном, сантиметр

2. Закінчення **-а (-я)** у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку

- А кравець, буревій, рядок
- Б кисень, Київ, предмет
- В вечір, січень, портрет
- Г жаль, іменник, струмок
- Ґ жир, хліб, електровоз

3. Закінчення **-у (-ю)** у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку

- А сюжет, хокей, ставок
- Б вогонь, завод, конфлікт
- В хор, бальзам, мільйон
- Г барвінок, дощ, гараж
- Ґ тиждень, рік, палац

4. Закінчення **-у (-ю)** у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку

- А сектор, дим, Харцизьк
- Б туман, дворик, іспит
- В місяць, інститут, гіпс
- Г звіробій, іній, квадрат
- Ґ абзац, секрет, картон

5. Знайдіть речення, у якому виділений іменник потрібно писати із закінченням **-у**:

А Обважніла голова соняшник.. схилилася додолу.

Б Робота лабораторії полягала у вивченні важливого хімічного елемент..

В Українській літературній мові невластива вимова звук.., а на місці ненаголошеного о.

Г Члени ордена.. єзуїтів ревно оберігали свої таємниці.

Д Знайдений на первісній стоянці музичний інструмент було виготовлено з оленього рога..

6. Правильно утворено всі імена по батькові в рядку

А Дмитрович, Олексієвич

Б Ігорьовна, Лукіївна

В Валерійович, Максимівна

Г Геннадієвна, Валерієвна

7. Правильно утворено всі імена по батькові в рядку, ОКРІМ

А Григорівна, Хомівна

Б Яківич, Лукович

В Дмитрівна, Тарасівна

Г Назарович, Тарасович

8. Є помилки в утворенні імен по батькові в рядку

А Савівна, Яківна

Б Ілльович, Юрійовна

В Сергіївна, Василівна

Г Ілліч, Іллівна

9. Правильно утворено всі імена по батькові в рядку

А Юрійович, Петрівна, Валерієвич

Б В'ячеславівна, Євгенович, Кузьмич

В Святославович, Матвійович, Ігорович

Г Іванівна, Іллінічна, Геннадійович

Д Арсенівна, Яківович, Романівна

10. Помилку в написанні імені по батькові допущено в рядку

А Тарасович, Євгенович, Юрієвич

Б Віталійович, Ігорович, Степанівна

В Андрійович, Миронівна, Васильович

Г Анатолійович, Микитович, Савівна

Д Григорович, Іллівна, Миколайович

11. Укажіть ряд, у якому всі займенники пишуться разом

- А ні/хто, де/який, аби/що, ні/котрий, ані/скільки
- Б ні/для/кого, ні/який, де/що, хтозна/що, аби/хто
- В ні/чий, будь/який, ні/від/чого, казна/хто, будь/хто
- Г аби/кому, кого/небудь, ні/чий, ні/до/чого, якому/сь

12. Укажіть рядок, у якому всі займенники пишуться через дефіс

- А який/небудь, хтозна/ким, будь/кому
- Б аби/чий, ні/в/кого, де/якому
- В будь/ким, казна/що, ані/якому
- Г аби/з/ким, ані/чий, що/небудь

13. Із дефісом пишуться всі займенники рядка

- А хто/сь, де/який, аби/чий, котрий/сь
- Б аби/що, де/кого, котрого/сь, що/сь
- В казна/хто, будь/кого, що/небудь, хтозна/скільки
- Г де/в/кого, аби/в/кого, хтозна/до/кого, аби/з/ким

14. Окремо треба писати всі займенники рядка

- А де/чис, ні/з/кого, хтозна/скільки
- Б чий/небудь, ні/в/чому, ані/скільки
- В ні/до/кого, аби/з/ким, ні/в/кого
- Г ні/який, будь/у/що, кому/небудь

15. Із дефісом треба писати всі займенники рядка

- А хтозна/кого, ні/скільки, аби/кому
- Б бозна/що, будь/кого, ані/кому
- В казна/чому, що/небудь, який/небудь
- Г ні/з/чого, бозна/кому, чий/небудь

16. Граматично правильна відповідь на питання «Котра година?» в рядку

- А дванадцять хвилин на першу годину
- Б без п'ятнадцяти десяти
- В половина шостої
- Г сорок п'ять сьомої

17. Неправильно побудовано словосполучення на позначення часу в рядку

- А без п'ятнадцяти десяти
- Б п'ять хвилин на другу
- В за дві хвилини друга
- Г за чверть друга

18. Граматично правильна відповідь на питання «Котра година?» в рядку

- А без п'яти два

Г три години

Г до дванадцятої години

Г о чотири десять

[illegible]

ВІДПОВІДІ

Уподібнення приголосних звуків. 1. Д. 2. А. 3. Б. 4. А. 5. В. 6. В. 7. Г. 8. А. 9. Г. 10. Д. 11. Б. 12. Д. 13. А. 14. В. 15. А.

Спрощення в групах приголосних. 1. Г. 2. А. 3. В. 4. А. 5. Г. 6. Г. 7. А. 8. В. 9. Г. 10. Б. 11. В. 12. А. 13. Б. 14. Г. 15. В.

Основні випадки чергування *у-в*. 1. Б. 2. Б. 3. Г. 4. А. 5. Б. 6. Б. 7. А. 8. А. 9. В. 10. А. 11. Д. 12. А. 13. Г. 14. Б. 15. Б.

М'який знак. 1. В. 2. В. 3. Г. 4. А. 5. В. 6. В. 7. В. 8. Б. 9. Г. 10. Г. 11. В. 12. В. 13. В. 14. Б. 15. Б.

Апостроф. 1. Б. 2. Д. 3. Б. 4. В. 5. Г. 6. В. 7. Г. 8. Б. 9. В. 10. Д. 11. А. 12. А. 13. А. 14. Б. 15. Б.

Подвоєння приголосних. 1. А. 2. Б. 3. Г. 4. А. 5. Б. 6. Г. 7. Г. 8. Г. 9. А. 10. В. 11. В. 12. В. 13. В. 14. А. 15. А.

Правопис префіксів. 1. Г. 2. Б. 3. Г. 4. А. 5. А. 6. А. 7. Г. 8. Б. 9. В. 10. А.

Написання іншомовних слів. 1. Б. 2. Б. 3. Б. 4. Д. 5. В. 6. Г. 7. А. 8. Д. 9. Г. 10. А. 11. Б. 12. В. 13. Д. 14. Б. 15. Г.

Зміна приголосних при творенні слів. 1. Г. 2. А. 3. В. 4. Б. 5. Б. 6. В. 7. Г. 8. В. 9. Г. 10. В.

Морфологія. 1. В. 2. В. 3. Б. 4. Г. 5. Б. 6. В. 7. Б. 8. Б. 9. Б. 10. А. 11. А. 12. А. 13. В. 14. В. 15. В. 16. А. 17. А. 18. Б. 19. Г. 20. Б.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотека тестів. Всеосвіта.
<https://vseosvita.ua/test>
2. Гладка М. Використання мнемотехніки при навчанні лексики німецької мови студентів-філологів
https://www.apfn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_1/21.pdf
3. Енциклопедія Вікіпедія
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0>
4. Заїченко Світлана. Мнемонічні формули навчання на уроках української мови в 5 класі
<http://metodportal.com/node/58082>
5. ЗНО-онлайн. Онлайн – тести зовнішнього оцінювання
<https://zno.osvita.ua/>
6. Онлайн-тести «На Урок»
<https://naurok.com.ua/test>
7. Сироватка О. Л. Застосування прийомів мнемоніки на уроках української
<https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-prijomiv-mnemoniki-na-urokah-ukrainskoi-343679.html>
8. Словник української мови. В 11т. – Київ: Наукова думка, 1970-1980.
9. Чепурний Г. А. Мнемотехніка. Технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, – 2014. – 152 с.